Писанията на младия Вертер

Разказ от Светлозар Стоянов

Драги Вилхелме, както знаеш, от няколко месеца живея в София. Самият град е неприятен, но затова пък наоколо: неизразимо хубави жени. Не зная – измамни духове ли витаят по тия места, или пък жаркото небесно въображение се е вселило в сърцето ми и преобразява всичко наоколо ми в рай? Но не, аз гина пред всичко това, аз изнемогвам под силата и великолепието на тия видения. Не мога, не мога да се опомня! Където и да пристъпя, посреща ме някой образ, който ме докарва до полуда. Днес! О, съдба! О, човечество!

Виждаш ли, не мога да дойда на себе си! Ах, тая празнота, тая ужасна празнота, която чувствувам тука, в гърдите си! Често си мисля: да бих могъл само един път, само един път да притисна някоя дама към това сърце, цялата тая празнота би се запълнила.

Бог ми е свидетел, направих разни познанства, но общество още не съм си намерил. Ако питаш какви са хората тука – ще ти кажа – каквито са навсякъде! Човешкият род е нещо еднообразно. Нищо не ме ядосва повече, отколкото когато човеците се мъчат един други, а най-вече, когато млади люде, в разцвета на живота си, когато трябва да са най-отворени за всички радости, си развалят взаимно с мусене малкото хубави дни и едва като стане много късно, разбират непоправимата загуба от своето прахосничество.

Да, става ми ясно, драги, ясно и все по-ясно, че животът на едно човешко същество значи малко, съвсем малко. Иде ми да разкъсам гърдите си, да пръсна черепа си, като помисля колко малко значат хората един за друг! Често си лягам с желанието, дори понякога с надеждата да не се събудя вече: а сутрин отварям очи, виждам слънцето и съм нещастен…

Но, ах! Запознах се с фролайн Лотхен, госпожица Лоте… – едно добро, хубаво, но инак незначително момиче, и се уговорихме с нея, че ще отидем на опера. Ще гледаме „Вертер“ от Жул Масне, каза моята другарка, лирична опера в четири действия по романа на Йохан Волфганг фон Гьоте „Страданията на младия Вертер“.

Аз намерих тъй много характер във всичко, което тя каза, и с всяка дума виждах как нови чарове, нови лъчи на духа избликваха из чертите на нейното лице, което се откриваше все по-весело, защото тя чувствуваше, че аз я разбирах. Ах, как пробягват тръпки по всичките ми жили, когато пръстът ми случайно докосне нейния, когато краката ни се срещат под масата!

Да, би трябвало да притежавам дарбата на велик поет, за да мога да ти представя живо Лоте, също и израза на движенията й, съзвучието на гласа й, тайния пламък на нейния поглед. Не, никакви думи не могат изказа нежността, която е в цялото й същество и във всеки нейн израз; всичко онова, което ти предавам тук, е много грубо.

Направих й един незначителен комплимент; цялата ми душа бе погълната от вида й, тона й, обноските й: и

Светлозар Стоянов е автор на два сборника разкази: „Втора класа“ (2010) и „Гравюра от белези“ (2014). С първата си книга става Лауреат за проза на „Южна пролет“ и печели Национална награда за дебют „Светлоструй“. „Гравюра от белези“ му донася Националната награда „Николай Хайтов“ за млад автор.

През 2016 г. е одобрен в надпреварата за участие в Созополските семинари на фондация „Елизабет Костова“.

Печелил е националните конкурси „Цветан Стоянов“ (2003), „По стъпките на лятото“ (2012), „Любовта накрая на кабела (2012), „България – история и духовност“ (2011), Национален студентски конкурс „Шумен, 2000“, „Югоизточна Европа – нашето общо бъдеще“ (1999), Литературния конкурс на Пловдивския университет (1999; 2000).

Публикувал е разкази в литературните списания „Гранта“, „Море“ „Пламък“, „Светлоструй“, както и във вестниците „Труд“, „Преса“, „Литературен форум“, „Новинар“.

аз имах време да се съвзема от изненадата, едва когато, изтичвайки, тя ме заведе в стаята си, за да ме дари с най-скъпоценния си дар.

То бе една нощ! Вилхелме! След тази нощ ще понеса вече всичко!

И стана утро, и пладне – ден втори. Слънцето вече клонеше към залез, когато пристигнахме в операта. И представете си, драги, влизаме ний с Лоте, а аз си помислих, че погивам. Моите бозави дрешки се хвърляха в очи като контраст с общия тъмен фон на костюмите. Дигна се завесата. Тишина – мъртва. Всички вперили очи на фантастично декорираната сцена. На сцената Вертер наблюдава със затаен дъх как Шарлота ласкаво се грижи за тоалета си. Очарован е от нейния топъл и нежен мецосопран... Тенорът му изпада във възторзи, сравнения и декламации. Нищо не е в състояние да отдели Вертера вече от нея.

В полунощ двамата бавно доближават тъмния вече двор, декориран на сцената. Проникновено и горещо момъкът говори за своята любов, но Шарлота е тъжна и замислена. Тя не бива да се подава на тези чувства, защото е дала дума пред смъртния одър на майка си, че ще се омъжи за Алберт. Потресен от неочакваното известие, че Шарлота има вече годеник, Вертер се чувства най-нещастният човек измежду всички смъртни.

Докато гледах, цял в слух, аз сещах, че от дясната ми страна моята Лоте нещо шава, намества се, пъшка, но не мога да си откъсна очи от сцената: картините там постоянно се менявах по движението на магически жезъл, разни групи певци – явяват се, изчезват; на сцената ту мрак, ту едноцветна, ту разноцветна светлина – феерия! Моята другарка, доколкото забелязвах в тъмнината, седеше, облегната назад, погледът й вяло отразяваше гледката, тя едва гледаше към сцената и аз видях помръкналия блясък в очите й, наполовина склопили клепачи, аха-аха да заспи… Явно предната нощ й бе дошла в твърде повече.

И стана тъмно, а после светло – действие второ. Септемврийско неделно утро. Шарлота и Алберт, празнично облечени, отиват на църква. Три месеца са изминали вече от тяхната сватба и нищо не засенчва живота на младите съпрузи. Скрит зад клоните на стара липа край пътя, Вертер ревниво ги наблюдава и страда жестоко. Той не изпитва вече само приятелски чувства към Шарлота. Останал насаме с нея, отново и отчаяно й признава любовта си. Но младата жена рязко го отблъсква и му казва, че ще се радва да го види за Рождество…

В същия този момент един могъщ рев разцепи въздуха на две равни половини. Някой хъркаше, дълбоко заспал в тъмнината. Боже! Що за персона трябва да си, че да заспиш на опера! Всички редове пред мене се обръщат възмутени. Обръщам се и аз назад – хората се кискат и сочат нещо от дясната ми страна. Моментално ми мина нещо недобро през ума. Обръщам се към Лоте… Боже! Какво виждам! Скандал! Лоте изопнала врат на облегалката и хърка със зинала нагоре уста.

И представи си, драги, погледвам, потънал от срам, към сцената – като че ме теглеше някой да погледна натам – и очите ми се срещат с устремените към мене очи на Вертера и Шарлота, в които прочетох искрено съжаление за моето отчаяно положение.

И какъв рев, Господи! Ах, Лоте спи спокойно и дори не помисля, че не ще ме види вече никога. Аз скърцам със зъби! Дявол! Човек може да побеснее, Вилхелме, като вижда, че има таквизи госпожици, без разум и чувство за малкото изкуство, което още има цена на земята. Сякаш моя милост седеше в операта до разсъблечения Бай Ганя, затъкнал цяла дузина мускали в пояса си…

Търпение! Търпение! Не съм аз едничкият, комуто върви така. Всички люде биват измамвани в надеждите си, излъгвани в очакванията си. Мъка и отврата пущаха все по-дълбоки корени в душата ми, вплитаха се все по-яко и лека-полека обзеха цялото ми същество. Хармонията на духа ми бе напълно разрушена; един вътрешен пожар и възбуда разстройваха всичките сили на природата ми: то бе едно страшно състояние!

А в туй време трето действие неусетно преля в четвърто. На сцената – тиха Рождественска нощ. Светят звездите, мъртво бледият прожектор на луната осветява побелелите картонени дървета и покриви. Отдалеч блести самотно огънче. Това е прозорецът на Вертер. В безмълвието на нощта се чуват изстрели и отново всичко утихва. Само ревът на Лоте кърти на откоси тишината, а куршумите сякаш пронизват мене…

Излязох като гръмнат от операта, следван от Лоте, която из целия път до метрото не спираше звучно да се прозява. Ние толкова дълго мълчахме един пред друг – трябваше ли да бъде тя първата, която поиска да прекъсне мълчанието: Хареса ли ти операта? – каза тя. – И още как! – отвърнах. – А на тебе? – Тя цяла се изчерви. – О, много!

Скъпи! Аз погинах! След като най-безцеремонно ме излъга, Лоте започна да ме кори за моите крайности! Ах, толкова мило! Крайността, че снощи една чаша вино ме подмами да изпия цялото шише. – Не правете така! – рече тя, мислете за мене!

Да слушам всичко това, Вилхелме, от нея, с гласа на най-искрено съчувствие – аз бях покрусен и още съм препълнен от гняв. Всяка дума, която тя изговаряше, ме пробождаше право в сърцето.

О, с мене е свършено! Остави ме да изстрадам докрай! Какво друго е човешката съдба, ако не – да изстрадаш своя дял, да изпиеш своята чаша? И ако за човешките устни на небесния Бог чашата бе много горчива, защо трябва аз да се превъзнасям и да се правя, че уж ми е сладка? Лоте, казах, като й подадох ръката си, и очите ми бяха пълни със сълзи, ние не ще се видим пак! И ние се разделихме, без да се разберем един други. Как трудно се разбират хората на тоя свят!

Ах, защо съм я познавал някога! Бих си казал: ти си безумец; ти търсиш онова, което не се намира тук – на земята. Защо е отредено тъй, Вилхелме, че това, което съставя блаженството на човека, да бъде и извор на неговата злочестина! ◆